

Felicia ȚUCĂ¹, Dr. Cornel ȚUCĂ²

Generalul Constantin Prezan, șeful Marelui Cartier General

REPERE CRONOLOGICE PRIVIND GRUPAREA FORȚELOR COMANDAMENTULUI TRUPELOR DIN BANAT SAU GRUPULUI „BANAT“ (7 SEPTEMBRIE - 27 OCTOMBRIE 1919)

GRUPAREA FORȚELOR COMANDAMENTULUI TRUPELOR DIN TRANSILVANIA DUPĂ OCUPAREA UNGARIEI³

Comandamentul Trupelor din Transilvania a emis și expediat trupelor din componență în ziua de 22 iulie 1919, după-amiaza, Ordinul de operațiuni nr. 21⁴, prin care le-a fixat acestora atât misiunile operative ce urmau a le desfășura după trecerea Tisei în Ungaria, cât și dispozițiile premergătoare funcționării etapelor în raport cu dezvoltarea Zonei Operațiunilor.

În legătură cu prevederile Dispozițiilor premergătoare,

respectivul Ordin a stipulat: „După ce întreaga armată a trecut Tisa, Comandamentul Grupului de Nord se va transforma în Comandamentul General al Etapelor; iar generalul Mihăescu Nicolae⁵ se însărcinează și cu comanda provizorie a Zonei Militare, îndeplinind funcția de guvernator, cu postul de comandă la Debrețin.

Pentru paza etapelor la Vest de Tisa, i se pune la dispoziție întreaga Divizie 20 Infanterie Ardeleană⁶, iar pentru menținerea ordinii și împiedecarea infiltrațiilor bolșevice în Zona de Est de Tisa (până la limitele Zonei de Supraveghere), inclusiv Banatul, pe lângă diviziile ardelene de infanterie 16⁷ și 18⁸, va dispune și de Divizia 21 Infanterie Ardeleană⁹, a cărei dislocare se va comunica Grupului de Nord de către Comandamentul Diviziei 21 (Punctul de comandă: Arad)“.

Drept urmare, Comandamentul Etapelor va funcționa numai după ce Armata de Operațiuni va fi trecut Tisa, urmând ca respectivele divizii de infanterie să-i fie puse la dispoziție după finalizarea operațiunilor ordonate acestora de Comandamentul Trupelor din Transilvania.

Astfel, legat de zona de la est de Tisa: Diviziile 20 și 21 Infanterie, rămân la Est de Tisa, sub ordinele directe ale Comandamentului Trupelor din Transilvania; Divizia 21 Infanterie, afară de Regimentul 107 Infanterie, pus sub ordinele Diviziei 18, supraveghează zona din spațele Diviziei 18 și din Banat, împreună cu Regimentul 19 Infanterie¹⁰ din Divizia 2 Infanterie.

După cum este bine cunoscut, Armata română de operațiuni, până în seara de 2 august 1919 a trecut în întregime la Vest de Tisa și a ajuns la intrarea în Budapesta, pecetluind înfrângerea Armatei

Roșii ungare.

În această situație, Comandamentul Trupelor din Transilvania, în dimineața de 3 august a emis și comunicat trupele din subordine Ordinul de operațiuni nr. 24¹¹, care, printre altele a prevăzut: „Comandamentul General al Etapelor și al Zonei Militare începe să funcționeze cu începere din ziua de 4 august 1919, având sub ordine cele 4 divizii ardelene. Odată cu începerea funcționării acestui Comandament, denumirea de Grupul de Nord¹² [...], se desființează, toate aceste unități trecând sub ordinele Comandamentului Etapelor“.

Comandamentul Trupelor din Transilvania, la 7 august, a emis Ordinul nr. 8.744, prin care a stipulat modalitățile de întrebuițare a diviziilor ardelene de infanterie (16, 18, 20, 21) de către Comandamentul General al Etapelor și al Zonei Militare¹³, astfel că: „Divizia 21 Infanterie, va rămâne dislocată în garnizoanele în care se află, având noi dispoziții și comanda asupra Banatului“.

Numai după câteva zile - la 18 august - Comandamentul Trupelor din Transilvania a comunicat trupelor subordonate Ordinul nr. 8.994¹⁴, elaborat în conformitate cu prevederile Ordinului M.C.G. nr. 2.998 din 14 august 1919¹⁵, prin care „regiunea asupra căreia acest Comandament își exercită autoritatea, se împarte în: a) Zona Operațiunilor, propriu-zisă; b) Zona Militară; c) Zona de Supraveghere, propriu-zisă“.

Având în vedere tema studiului, ne vom referi numai la Zona de Supraveghere propriu-zisă, care corespundea Zonei administrate de Consiliul Dirigent de la Cluj.

Această Zonă dispunea, pe lângă părțile sedentare ale diviziilor 16, 18, 20 și 21 Infanterie,

și de părțile active ale Diviziei 17 Infanterie¹⁶ (Oradea) și Diviziei 19 Infanterie¹⁷ (Timișoara), care se aflau în proces de organizare în garnizoanele de reședință respective; precum și de: Batalionul I Etapă „Avram Iancu“ (Cluj), Batalionul II Etapă „Alba Iulia“ (Sebeș), Regimentul 97 Infanterie (Odorhei Secuiesc), Regimentul 7 „Prahova“ (Sighișoara), Batalionul III Etapă „Crișan“ (Oradea), Batalionul IV Etapă „Cloșca“ (Satu Mare) și Divizia 21 Infanterie (dislocată în Banat, cu Postul de comandă la Arad, întărită cu Regimentul 19 Infanterie, din Divizia 2 Infanterie, și având două batalioane din Regimentul 106 Infanterie la Oradea și un batalion din Regimentul 108 Infanterie la Petroșani).

Marele Cartier General, cu câteva zile mai înainte, prin Ordinul nr. 2.998 din 14 august 1919¹⁸, numise pe generalul Nicolae Petala comandant al Zonei de Supraveghere, care depindea din punct de vedere al atribuțiilor de comandant al Zonei direct de Comandamentul Trupelor din Transilvania.

Misiunea Comandamentului Zonei de Supraveghere consta în menținerea ordinii, continuarea dezarmărilor, în special în Banat, precum și asigurarea pazei comunicațiilor și a lucrărilor de artă.

Conform misiunii primite, Comandamentul Zonei, dispunea distribuirea trupelor din subordine: „după cum va crede mai nimerit, ținând socoteală ca Banatul să fie ocupat de întreaga Divizie 21 Infanterie. Concomitent, „serviciul de garnizoană“ pe raza Zonei - precum gărzi, corvezi și altele - urma „a fi îndeplinit, pe cât posibil, numai de părțile sedentare ale diviziilor 16, 18, 20 și 21 infanterie, precum și de părțile active ale diviziilor 17 și 19 infanterie“.

GRUPAREA FORTELOR COMANDAMENTULUI TRUPELOR DIN TRANSILVANIA PE ZONE¹⁹

După ce ultimele operațiuni vizând ocuparea Ungariei au fost finalizate - funcție de misiunile ordonate - și trupele române au atins limitele indicate pe direcțiile vest, nord și sud, Comandamentul Trupelor din Transilvania și-a grupat la 22 august 1919 forțele din compunere pe raza zonelor deja stabilite²⁰.

A. ZONA OPERAȚIUNILOR

Zona Operațiunilor propriu-zisă, cuprindea zonele ocupate de:

1) Grupul „General Ștefan Holban”, care includea subzonele ocupate de:

a) Detașamentul „General Cleante Davidoglu” (comandantul Brigăzii 2 Roșiori), în compunerea subzonală:

- Detașamentul „Colonel Carol Resel” (comandantul Regimentului 9 Roșiori);

- Detașamentul „A.S.R. Principele Carol”²¹;

- Detașamentul „Colonel Ștefan Ionescu” (comandantul Brigăzii 41 Infanterie).

b) Divizia 2 Cavalerie, comandată de generalul Alexandru Constantinidi, în compunerea subzonală:

- Detașamentul „Colonel Gheorghe Moruzi” (comandantul Regimentului 4 Roșiori);

- Brigada 5 Roșiori, comandată de colonelul Mihail Constanțiu;

- Brigada 3 Roșiori, comandată de colonelul Constantin Neagu.

c) Divizia 1 Vânători, comandată de generalul Aristide Leca, în compunerea subzonală:

- Brigada 1 Vânători, comandată de generalul Dumitru Nicolescu;

- Brigada 2 Vânători, comandată

de colonelul Teodor Pirici;

- Brigada 13 Artilerie, comandată de colonelul Constantin Lăzărescu.

d) Divizia 2 Vânători, comandată de generalul Gheorghe Dabija, în compunerea subzonală:

- Brigada 3 Vânători, comandată de colonelul Dumitru Dimitriu;

- Brigada 4 Vânători, comandată de colonelul Constantin Oprescu;

- Brigada 14 Artilerie, comandată de colonelul Nicolae Vasilescu.

e) Divizia 7 Infanterie, comandată de generalul Constantin Neculcea, în compunerea subzonală:

- Brigada 13 Infanterie, comandată de colonelul Gheorghe lordăchescu;

- Brigada 14 Infanterie, comandată de colonelul Ioan Constantin;

- Brigada 7 Artilerie, comandată de colonelul Aurel Moscu.

2) Zona Grupului „General Traian Moșoiu”, care includea subzonele ocupate de:

a) Divizia 6 Infanterie, comandată de generalul Marcel Olteanu (de la 20 iulie 1919), în compunerea subzonală:

- Brigada 11 Infanterie, comandată de colonelul Gheorghe Botea;

- Brigada 12 Infanterie, comandată de colonelul Dumitru Rotaru;

- Brigada 6 Artilerie, comandată de colonelul Constantin Constantinescu.

b) Divizia 1 Cavalerie, comandată de generalul Romulus Scărișoreanu, în compunerea subzonală:

- Brigada 1 Roșiori, comandată de generalul Arion Brown;

- Brigada 4 Roșiori, comandată de generalul Gheorghe Rusescu;

- Brigada 6 Roșiori, comandată de colonelul Anton Lupașcu.

c) Divizia 1 Infanterie, comandată de generalul Mihail Obogeanu, în compunerea subzonală:

- Brigada 1 Infanterie,

comandată de colonelul Petre Neicu;

- Brigada 2 Infanterie, comandată de colonelul Victor Tomoroveanu;

- Brigada 1 Artilerie, comandată de colonelul Dumitru Pașalega.

3) Zona Rezervei Comandamentului Trupelor din Transilvania, care includea subzonele ocupate de Divizia 2 Infanterie, comandată de generalul Ioan Jitianu, în compunerea subzonală:

- Brigada 3 Infanterie, comandată de generalul Traian Epure;

- Brigada 4 Infanterie, comandată de generalul Bucur Bădescu;

- Brigada 2 Artilerie, comandată de colonel Toma Popescu.

4) Zona Etapelor Comandamentului Trupelor din Transilvania, care includea subzonele ocupate de Divizia 20 Infanterie, comandată de generalul Mihail Darvari, în compunerea subzonală:

- Brigada 49 Infanterie, comandată de colonelul Rafael Mărculescu;

- Brigada 50 Infanterie, comandată de colonelul Vasile Miron;

- Brigada 20 Artilerie, comandată de colonelul Alexandru Butunoiu.

B) ZONA MILITARĂ

Zona Militară, cuprindea zonele ocupate de:

1) Divizia 16 Infanterie, comandată de generalul Alexandru Hanzu, în compunerea subzonală:

- Brigada 42 Infanterie, comandată de colonelul Savel Neagu;

- Brigada 16 Artilerie, comandată de colonelul Nicolae Opran.

2) Divizia 18 Infanterie, comandată de generalul Dănilă Papp, în compunerea subzonală:

- Brigada 45 Infanterie, comandată de colonelul Ioan Marcovici;

- Brigada 46 Infanterie,

comandată de colonelul Pascu;
- Brigada 18 Artilerie, comandată de colonelul Simion Marcovici.

C) ZONA DE SUPRAVEGHERE

Zona de Supraveghere, cuprindea zonele ocupate de Divizia 21 Infanterie, comandată de generalul Dumitru Glodeanu, având în Banat compunerea subzonală: Brigada 53 Infanterie, comandată de colonelul Ioan Mihăescu; Brigada 54 Infanterie, comandată de colonelul Nicolae Țuhaș; Brigada 21 Artilerie, comandată de generalul Gheorghe Eremia.

Menționăm faptul că această grupare a forțelor din compunerea Comandamentului Trupelor din Transilvania - sus prezentată - a suferit o serie de modificări în perioada ocupației Ungariei.

Dintre aceste modificări, evidențiem pe cele care au avut legătură cu tema studiului.

a) Comandamentul Trupelor din Transilvania, pentru a asigura „rotația pe rând în Budapesta” a diviziilor din compunerea Armatei de Operațiuni, a dispus - prin Ordinul nr. 9.028 din 19 august 1919²² - ca Divizia 1 Infanterie (Grupul „General Moșoiu”) să se deplaseze la Budapesta, sub ordinele Grupului „General Holban”, pentru a înlocui Divizia 1 Vânători, care urma să ocupe fosta zonă a Diviziei 1. Apoi, Divizia 1 Vânători, după 15 zile, urma să înlocuiască pe frontul franco-sârb Divizia 6 Infanterie, care urma a reocupa fosta zonă a Diviziei 1 Infanterie. Ca urmare, mutațiile ordonate au fost finalizate în ziua 24 august.

b) La data de 26 august, Comandamentul Trupelor din Transilvania a trecut în subordinele Grupului „General Moșoiu”, prin Ordinul nr. 9.156²³, Divizia 2 Infanterie din rezerva lui, reorganizându-i concomitent și zona acesteia.

c) După numai câteva zile, urmare a constatării că „zonele diviziilor Grupului „General Holban” sunt mici și săcătuite de provizii, mai ales că aceste zone serveau și de aprovizionarea orașului Budapesta”, Comandamentul Trupelor din Transilvania a ordonat la 28 august, prin Ordinul nr. 9.240²⁴, ca: „Zona Grupului „Holban” să se mărească și cu zona Diviziei 2 Infanterie.

d) În perioada 11 și 15 septembrie, Divizia 7 Infanterie a înlocuit în Budapesta Divizia 1 Infanterie, care i-a preluat zona.

CONSTITUIREA COMANDAMENTULUI TRUPELOR DIN BANAT SAU GRUPULUI „BANAT”²⁵

Ofițerul român de legătură pe lângă Armata Aliată de Ungaria, în ziua de 3 septembrie 1919 a raportat Marelui Cartier General român că, începând cu data de 1 septembrie, s-a constituit „Grupul de divizii sârbesc din Banat”, comandat de generalul Terzici și compus din Divizia de Cavalerie, Divizia de Morava și Divizia de Timok.

Diviziile sârbe, în linii generale, aveau următoarea dislocare:

- la Becicherecu²⁶: cartierele Grupului și al Diviziei de cavalerie, regimentele 3 Cavalerie, 7 Infanterie și unul de artilerie;

- în zona Jimbolia: Cartierul Diviziei „Morava”, regimentele 4 Cavalerie, 12 și 27 infanterie, 8 baterii tunuri de câmp și 2 baterii de obuziere;

- la Vârșeț²⁷ și împrejurimi: Cartierul Diviziei „Timok”, regimentele 1 și 2 cavalerie și un regiment de artilerie;

- la Pančevo²⁸: Regimentul 41 Infanterie;

- între Jimbolia și Becicherecu, se aflau dispuse în poziție, în

spatele șoselei dintre unește aceste localități, 2 regimente de artilerie.

Din informațiile obținute, rezulta faptul că „scopul concentrărilor de trupe spre frontiera Română ar fi executarea unui atac contra noastră în direcția Lugoj”. În fine, din spusele călătorilor care veneau din Banatul de Vest, rezulta aceeași concluzie: „că sârbii ne urăsc și că prepară ceva contra noastră”.

Marele Cartier General, față de acțiunile sârbe și ca urmare a informațiilor obținute, a transmis Comandamentului Trupelor din Transilvania Ordinul nr. 3.446 din 7 septembrie²⁹, în care a specificat că: „Este necesar să luați dispoziții a concentra fără întârziere, în Banat și în imediata lui apropiere, 2 divizii de infanterie, de preferință [diviziile] 1 și 2 Inf[anterie] și Divizia 1 Cavalerie.

Aceste forțe, vor trebui să fie puse sub Comandament unic, deoarece sunt destinate a face față unei eventuale agresiuni sârbești.

Până la terminarea concentrării acestor forțe, este bine să dați instrucțiuni trupelor noastre de contact ca să nu se lase antrene de provocațiile evident intenționate ale diferitelor autorități sârbești”.

Comandamentul Trupelor din Transilvania, după primirea acestui ordin, în vederea executării lui, a elaborat și transmis marilor unități din subordine Ordinul de operațiuni nr. 27 din 7 septembrie 1919³⁰, prin care a dispus atât constituirea Comandamentului Trupelor din Banat³¹, cât și compunerea forțelor din compunerea acestuia.

„1. Dată fiind atitudinea sârbilor care, din informații sigure, se concentrează cu Divizia de Timoc în regiunea Vârșeț, cu Divizia de Morava în regiunea Jimbolia și o divizie de cavalerie în regiunea [Becicherecu], unde se află și

Comandamentul acestor trupe, și pentru a se evita orice surprize, întrucât intențiile sârbilor nu ne sunt cunoscute în mod precis, trupele din Banat (Divizia 21 [Infanterie] și Reg. 19 Infanterie), vor fi întărite cu Divizia a 2-a [Infanterie], Divizia 1 Cavalerie și unitățile neindivizionate arătate la pct. 3.

2. În acest scop, Divizia a 2-a [Infanterie], mai puțin Cartierul Brigăzii 3 Infanterie și Regimentul 2 Infanterie³² (care rămân provizoriu la Szolnok, cu însărcinarea actuală), se va transporta în regiunea Lugoj; iar Divizia 1 Cavalerie, mai puțin Brigada 4 Roșiori (care rămâne provizoriu la Grupul „General Moșoiu”), se va transporta în Regiunea Timișoara.

3) La dispoziția Comandamentului Trupelor din Banat, se pun următoarele unități:

a) Escadrila „Sop.-12”³³ (aflată: Arad).

b) Un divizion artilerie grea de 120 mm, care se transportă de la Oradea Mare la Arad.

c) Toată artileria de munte a Comandamentului [Trupelor din

Transilvania] (sub comanda Lt. col. Banciu) aflată la grupurile „Gl. Moșoiu” și „Gl. Holban” și care se va transporta: bateriile din Reg. 2 Artilerie Munte (de 76,2 mm), la Timișoara, atașându-se operativ la Divizia 1 Cavalerie; iar bateriile din Reg. 1 Artilerie Munte (de 75 mm), la Lugoj, la dispoziția Comandamentului Trupelor din Banat.

d) 2 baterii autotunuri (de 76,2 mm), o baterie (4 piese de 75 mm franceze, organizate din 2 trenuri blindate), o baterie pe calea ferată de 57 mm (4 piese) și un Tren blindat (locot. Zapan), sub comanda maiorului Anghelescu, se vor transporta de la Oradea Mare, după cum urmează:

- o baterie autotunuri la Timișoara (atașându-se operativ Diviziei 1 Cavalerie;

- o baterie autotunuri la Lugoj, un tren blindat de 75 mm și Trenul blindat „Lt. Zapan”, la Timișoara,

- al 2-lea tren blindat de 75 mm și Bateria pe calea ferată de 75 mm, la Arad (toate direct la dispoziția Comandamentului Trupelor din Banat).

4) Grupul „Gl. Holban”, va trimite la Timișoara Divizionul 1 Artilerie Călăreață; iar Bateria 4 artilerie călăreață, aflată la Divizia 1 Cavalerie, va rămâne la Brigada 4 Roșiori.

5) Cu comanda provizorie a trupelor din Banat se însărcinează generalul Jitianu³⁴, care va depinde direct de Comandamentul Trupelor din Transilvania.

Generalul Jitianu se va pune imediat în legătură cu Comandamentul Diviziei 21 [Infanterie] (Arad), pentru a lua toate relațiile privitoare la situația locală.

Din momentul când generalul Jitianu va lua comanda trupelor, întreg Banatul se va considera că face parte din Zona de Operațiuni propriu-zisă.

6) În scopul ca gruparea, arătate mai sus, să se poată executa în liniște, Divizia 21 și Grupul „Gl. Moșoiu”, vor da ordine tuturor unităților în subordine ca trupele aflate pe Linia de demarcație să nu se lase să fie antrenate de eventualele provocări ale trupelor sârbești, păstrând cea mai deosebită rezervă și liniște.

Grupul „General Moșoiu”, va lua dispoziții ca deplasările să se facă în cea mai mare discreție, în special în apropierea Liniei de demarcație. [...].

10) Postul de Comandă al Comandamentului Trupelor din Banat, la Lugoj.

Comandantul Trupelor din Transilvania,
General [Gheorghe] Mărdărescu.
Șef de Stat Major,
General [Ștefan] Panaitescu”.

Diviziile 2 Infanterie și 1 Cavalerie (mai puțin Brigada a 4 Roșiori și Bateria artilerie călăreață rămase sub ordinele Grupului „General Moșoiu”), fiind înlocuite pe pozițiile ocupate de trupele Diviziei 1 Vânători, au început transportul, cu garnituri feroviare, din zona Grupului „General Moșoiu” spre Banat, astfel: Divizia 2 Infanterie, în ziua de 11 septembrie; Divizia 1 Cavalerie, în ziua de 12 septembrie.

Comandamentul Trupelor din Transilvania, având în vedere că înlocuirea Diviziei 1 Infanterie prin Divizia 7 Infanterie, în sensul de asigurare a pazei și menținerii ordinii în Budapesta, a fost finalizată în ziua de 15 septembrie, prin Ordinul nr. 9.546 din 15 septembrie 1919³⁵, a dispus ca, din 18 septembrie, Divizia 1, întărită cu Bateria 3/Regimentul 17 Obuziere, să înceapă transportul de la Budapesta la Arad. Ajunsă în zonă,

General Gheorghe Mărdărescu,
comandantul Comandamentului Trupelor din
Transilvania

divizia urma „să se grupeze în jurul acestei localități pe o rază de cel mult 20 km, rămânând la dispoziția Comandamentului Trupelor din Transilvania”.

De asemenea, Comandamentul Trupelor din Transilvania, a mai dispus, prin două ordine succesive emise în ziua de 17 septembrie - Ordinul nr. 9.586³⁶ și Ordinul nr. 9.588³⁷ - punerea la dispoziția Trupelor din Banat a Companiei 2 Aerostație, din Timișoara, respectiv Batalioanelor 6 Pionieri (Divizia 6 Infanterie) și 13 Pionieri (Divizia 1 Vânători), fiecare dintre ele cu câte două companii pionieri și o secție poduri ușoare - primul la Lugoj, la dispoziția Diviziei 2 Infanterie și al doilea la Timișoara, la dispoziția Diviziei 21 la Timișoara.

GRUPAREA FORTELOR ÎN ZONA BANAT LA MIJLOCUL Lunii SEPTEMBRIE 1919³⁸

a. Gruparea forțelor Grupului „Banat”.

a.1. Divizia 2 Infanterie

Conform ordinelor primite, Divizia 2 Infanterie a finalizat transportul unităților din compunere în noua regiune de concentrare din Banat, în zona Lugoj, în zilele de 17 și 18 septembrie 1919.

După terminarea dislocării, unitățile din subordine, au ocupat următorul dispozitiv:

- Cartierul diviziei și cu serviciile acesteia, la Lugoj;

- Punctul de comandă al Brigăzii 3 Infanterie, cu Regimentul 26 Infanterie³⁹, batalioanele II și III din Regimentul 2 Infanterie⁴⁰ și Regimentul 14 obuziere, la Lugoj;

- Punctul de comandă al Brigăzii 4 Infanterie și cu Regimentul 3 Infanterie⁴¹, la Belinț;

- Punctul de comandă al Brigăzii 2 Artilerie și cu Regimentul 9 Artilerie, la Coșteiu, circa 6 km nord-vest de Lugoj;

- Regimentul 19 Infanterie, la Chizătău, aproximativ 12 km nord-vest de Lugoj.

a.2. Divizia 1 Cavalerie

După dislocarea unităților din compunere în noua zonă de concentrare, Divizia 1 Cavalerie a ocupat următorul dispozitiv:

- Cartierul diviziei și cu serviciile acesteia, Compania cicliști, Punctul de comandă al Brigăzii 6 Roșiori, cu Regimentul 3 Roșiori, 1 baterie [artilerie] pe calea ferată și Escadrila „Sop-12”, la Arad;

- Regimentul 8 Roșiori, la Felnac;

- Punctul de comandă al Brigăzii 1 Roșiori, cu regimentele 1 Roșiori și 3 Călărași, la Vinga;

- Divizionul I Artilerie Călărească, la Zădăreni.

a.3. Divizia 21 Infanterie

În intervalul de timp 15 și 19 septembrie 1919, între care Diviziile 2 Infanterie și 1 Cavalerie au finalizat operațiunea de dislocare a unităților din compunere în noile zone de concentrare, Divizia 21 Infanterie: destinată de Comandamentul Grupului „Banat”: „a face acoperirea pe întreaga frontieră a Banatului dinspre sârbi, de la Kiszombor pe Mureș, până la Baziaș pe Dunăre”, și-a grupat, la rândul ei, astfel unitățile subordonate:

- Cartierul diviziei și cu serviciile acesteia, punctele de comandă ale brigăzilor 53 Infanterie și 21 Artilerie, Regimentul 42 Obuziere, Trenul blindat și 1 baterie de 57 mm pe calea ferată, la Timișoara;

- un divizion de artilerie grea, la Remetea Mare;

- Regimentul 105 Infanterie, în regiunea: Variaș - Periam - Beregsău Mare;

- Regimentul 106 Infanterie, în regiunea: Urtvin - Sânmihaiu Român - Săcălaz, la vest de Timișoara;

- Punctul de comandă al Brigăzii 54 Infanterie, cu un divizion de artilerie din Regimentul 41 Artilerie, la Bocșa;

- Regimentul 107 Infanterie, în regiunea: Berzovia - Tirol - Gătaia;

- Regimentul 108 Infanterie, în regiunea: Anina, Slatina-Nera, Moldova Nouă.

a.4. Alte unități puse la dispoziția Grupului „Banat”

În perioada 12-15 septembrie, în baza ordinelor Comandamentului Trupelor din Transilvania, au fost dislocate din zona Grupului „General Holban” și puse la dispoziția Grupului „Banat” și restul unităților puse la dispoziția acestuia: Divizionul 1 Artilerie Călărească de la Divizia 2 Cavalerie; bateriile 4 și 5 din Regimentul 2 Artilerie Munte, de 76,2 mm; bateriile 5 și [...] din Regimentul 1 Artilerie Munte, de 75 mm.

b. Gruparea Diviziei 1 Infanterie în zona Banat

În același timp, Marele Cartier General, a mai ordonat dislocarea în zona Banat și a Diviziei 1 Infanterie, pusă: „la dispoziția Comandamentului Trupelor din Transilvania”.

În ziua de 18 septembrie, Divizia 1 Infanterie, drept urmare, a început deplasarea unităților din subordine din Budapesta spre Arad, prin garnituri feroviare, terminând la 25 septembrie regruparea ordonată. Astfel că, la finalul acestei operațiuni, trupele din subordinea diviziei au ocupat următorul dispozitiv:

- Cartierul diviziei și cu serviciile acesteia; Punctul de comandă al Brigăzii 1 Infanterie, cu Regimentul 17 Infanterie⁴³; Punctul de comandă al Brigăzii 1 Artilerie, cu Regimentul 1 Artilerie și Bateria 3/Regimentul 17 Obuziere; Escadronul divizionar; Batalionul 1 Pionieri și Escadrila „B-2”⁴⁴, la Arad;

- Regimentul 18 Infanterie⁴⁵, la Vladimirescu;

- Punctul de comandă al Brigăzii 2 Infanterie, cu Regimentul 1 Infanterie⁴⁶, la Curtici;

- Regimentul 31 Infanterie⁴⁷, la Macea;

- Regimentul 5 Obuziere, la Gai⁴⁸.

Evidențiem faptul că, tot în

această perioadă, Comandamentul Trupelor din Transilvania a dispus - prin Ordinul nr. 9.562⁴⁹ din 16 septembrie 1916 - schimbarea denumirii grupurilor care operau la Vest de Tisa, aflate în competența Zonei Operațiunilor propriu-zisă, după cum urmează: Grupul format de Diviziile 2 Cavalerie, 7 Infanterie și 2 Vânători, a luat denumirea de: Grupul „General Moșoiu”, cu Punctul de comandă la Budapesta; Grupul format din Diviziile 1 Vânători, 6 Infanterie și Brigada 4 Roșiori, a luat denumirea de: Grupul „General Holban” (provizoriu comandat de generalul Marcel Olteanu), cu Punctul de Comandă la Czegléd.

GRUPAREA FORȚELOR GRUPUL „BANAT” LA DATA DE 28 SEPTEMBRIE 1919⁵⁰

a. Gruparea forțelor Grupului „Banat”

După finalizarea operațiunilor care au vizat concentrarea unităților române dislocate în Zona Banat, gruparea generală a forțelor care constituiau Grupul „Banat” a fost în ziua de 28 septembrie 1919⁵¹ următoarea:

- Punctul de comandă al Grupului „Banat”, la Lugoj.

a.1. Divizia 2 Infanterie

După ocuparea zonei de concentrare, unitățile subordonate Diviziei 2 Infanterie, au avut următoarea grupare:

- Cartierul diviziei și cu serviciile acesteia; Punctul de comandă al Brigăzii 3 Infanterie, cu regimentele 26 Infanterie și 14 Obuziere, la Lugoj;

- Punctul de comandă al Brigăzii 4 Infanterie, cu Regimentul 3 Infanterie, la Belinț;

- Punctul de comandă al Regimentului 19 Infanterie, cu Batalionul II (având Compania 7 detașată la Făget), la Chizătău (12 km nord/vest de Lugoj);

- Punctul de comandă al Batalionului III din Regimentul 19 Infanterie, cu Compania 11 și o jumătate din Compania mitraliere, la Orșova;

- Batalionul I din Regimentul 19 Infanterie, la Timișoara, la dispoziția Diviziei 21 Infanterie;

- din Regimentul 19 Infanterie: Compania 9, la Petroșani; Compania 10, cu cealaltă jumătate din Compania mitraliere, la Reșița;

- Punctul de comandă al Regimentului 2 Infanterie, cu Batalionul II (având Compania 5 și o secție mitraliere la Văliug, 15 km sud/est de Reșița), la Caransebeș;

- Punctul de comandă al Brigăzii 2 Artilerie, cu Regimentul 9 Artilerie, la Coșteiu Mare⁵² și Sâlha⁵³ (5 km nord de Lugoj);

- Escadronul divizionar, la Sinersig (la 10 km vest de Lugoj).

Forța combativă a Diviziei 2 Infanterie: 5.501 arme, 87 carabine, 786 săbii, 216 puști mitraliere, 106 mitraliere, 578 revolve și 43 tunuri.

a.2. Divizia 21 Infanterie

Unitățile subordonate Diviziei 21 Infanterie au avut următoarea grupare:

- Cartierul diviziei, cu serviciile acesteia și Secția Telegrafice cu fir, la Timișoara;

- punctele de comandă ale brigăzilor 53 Infanterie și 21 Artilerie, la Timișoara;

- Punctul de comandă al Regimentului 41 Art., cu Divizionul II; Batalionul 21 Pionieri; Batalionul 13 Pionieri (detașat de la Divizia 1 Vânători); Bateria pe cale ferată de 57 mm; Compania 2 Aerostație; o secție tren blindat de 75 mm și Batalionul I din Regimentul 19 Infanterie (detașat de la Divizia 2 Infanterie), la Timișoara;

- Punctul de comandă al Regimentului 105 Infanterie, cu Batalionul I și Bateria 2 autotunuri, la Variaș (30 km nord/vest de Timișoara);

- Punctul de comandă al Batalionului II/ din Regimentului

105 Infanterie, cu Compania 5 și Compania de mitraliere, la Beregsău Mare (15 km vest de Timișoara);

- Compania 6 din Regimentului 105 Infanterie, la Becicherecu Mic (12 km nord/vest de Timișoara);

- Comp. 7 din Regimentului 105 Infanterie, la Beregsău Mic (20 km vest de Timișoara), având un pluton detașat la Cărpiniș;

- Batal III din Regimentului 105 Infanterie, la Periam (5 km nord/vest de Variaș), având Compania 10 și o Secție de mitraliere la Gottlob (15 km sud/vest de Periam) și un pluton din Compania 11 și o secție mitraliere la Sănnicolau Mare (15 km vest de Periam);

- Punctul de comandă al Regimentului 106 Infanterie, cu Batalionul II și Bateria 2 din Regimentul 32 Obuziere, la Utvin (5 km sud/vest de Timișoara);

- Batalionul I din Regimentului 106 Infanterie (având un pluton din Compania 2 detașat la Dinaș, 5 km sud/vest de Sănmihaiu Român, și Compania 1 detașată la Parța, 15 km sud/vest de Timișoara, cu un pluton dislocat la Peciu Nou, 5 km sud/vest de Parța), la Sănmihaiu Român (8 km sud/vest de Timișoara);

- Batalionul III din Regimentul 106 Infanterie și Bateria 1 din Regimentul 42 Obuziere, la Săcălaz (10 km vest Timișoara);

- Punctul de comandă al Brigăzii 54 Infanterie și Divizionul I din Regimentul 41 Artilerie (cu bateriile 1 și 2), la Bocșa (40 km sud/vest de Lugoj);

- Punctul de comandă al Regimentului 107 Infanterie, cu Batalionul II, la Berzovia (10 km nord/vest de Bocșa);

- Batalionul I din Regimentul 107 Infanterie (având un pluton din Compania 2 și o secție mitraliere detașate la Clopodia (10 km sud/vest de Tirol), la Tirol (10 km sud de Berzovia);

- Batalionul III din Regimentul 107 Infanterie (având Compania 9,

cu o secție mitraliere, detașată la Deta, din care un pluton dislocat la Denta; un pluton din Compania 10 și o secție mitraliere detașate la Percosova, 6 km sud/est de Denta), Trenul blindat „Lt. Zapan” și Bateria 3 din Regimentul 41 Artilerie, la Gătaia;

- Punctul de comandă al Regimentului 108 Infanterie, cu Batalionul II și Divizionul II din Regimentul 2 Artilerie Munte, la Anina;

- Batalionul I din Regimentul 108 Infanterie, la Petroșani (având detașate: la Lupeni, Compania 1; la Hațeg, Compania 2; la Vulcan, Compania 3);

- Compania 5 din Regimentul 108 Infanterie, la Moldova Nouă (pe Dunăre);

- Batalionul III din Regimentul 108 Infanterie (având detașată Compania 10, cu 2 secții mitraliere, la Oravița, la Slatina-Nera;

- Divizionul I din Regimentul 1 Artilerie Grea (de 120 mm), la Remetea Mare (est de Timișoara);

- Escadronul 3 din Regimentul 3 Călărași, la Biled (20 km nord/vest de Timișoara);

- Escadronul 4 din Regimentul 1 Roșiori, la Jebel (20 km sud de Timișoara);

- Divizionul II din Regimentul 1 Artilerie Munte și Batalionul III din Regimentul 2 Infanterie, la Bozovici (20 km sud/est de Anina).

Forța combativă a Diviziei 21 Infanterie: 3.963 baionete, 186 carabine, 119 mitraliere, 47 puști mitraliere, 77 guri de foc și 3 baloane captive.

a.3. Divizia 1 Cavalerie

Unitățile componente ale Divizia 1 Cavalerie, după ocuparea zonei de concentrare repartizată, au avut următoarea grupare:

- Cartierul diviziei, în Arad;

-: serviciile diviziei și Companiei Cicliști, în Cetatea Arad;

- Punctul de comandă al Brigăzii 6 Roșiori, cu Regimentul 3 Roșiori și Bateria de autotunuri, în Aradul Nou⁵⁴;

- Regimentul 8 Roșiori, la Föntek;

- Punctul de comandă al Brigăzii 1 Roșiori, cu regimentele 1 Roșiori și 3 Călărași (mai puțin câte un escadron, de fiecare regiment, detașate la Divizia a 21-a), la Vinga;

- 1 pluton din Escadronul 1/ Regimentul 3 Călărași, la Mănăștur (4 km vest de Vinga);

- un pluton din Escadronul 4/ Regimentul 3 Călărași, în gara Carani (10 km sud de Vinga);

- Divizionul I Artilerie Călăreață, la Zădăreni.

Forța combativă a Diviziei 1 Cavalerie: 213 arme, 2.028 carabine, 1.996 săbii, 44 mitraliere, 32 puști mitraliere și 20 guri de foc.

a.4. Unități detașate Grupului „Banat” de la Grupul „General Olteanu”⁵⁵:

- Batalionul 6 Pionieri, de la Divizia 6 Infanterie, detașat la Divizia 2 Infanterie, la Lugoj;

- Batalionul 13 Pionieri, de la Divizia 1 Vânători, detașat la Divizia 21 Infanterie, la Timișoara.

b. Gruparea Diviziei 1 Infanterie în zona Banat

Divizia 1 Infanterie, concentrată în zona Banat la dispoziția Comandamentului Trupelor din Transilvania, a avut următoarea grupare:

- La Arad: Cartierul diviziei, cu serviciile acesteia; Punctul de comandă al Brigăzii 1 Infanterie, cu Regimentul 17 Infanterie; Punctul de comandă al Brigăzii 1 Artilerie, cu Reg. 1 Artilerie și o baterie de 155 mm din Regimentul 17 Obuziere; Escadronul divizionar; Batalionul mitraliere de poziție; Batalionul 1 Pionieri, Secția antiaeriană pe cale ferată și Escadrila „B-2”.

- La Vladimirescu (5 km est de Arad): Regimentul 18 Infanterie;

- La Curtici (20 km nord de Arad): Punctul de comandă al Brigăzii 2 Infanterie, cu Regimentul 1 Infanterie;

-La Macea: (22 km nord de Arad): Regimentul 31 Infanterie;

- La Gai: Regimentul 5 Obuziere. Forța combativă a Diviziei 1

Infanterie: 6.319 arme, 328 carabine, 151 mitraliere, 232 puști mitraliere, 154 săbii, 66 guri de foc.

NOI MODIFICĂRI ÎN GRUPAREA FORȚELOR DIN SUBORDINEA COMANDAMENTULUI TRUPELOR DIN TRANSILVANIA⁵⁶

Marele Cartier General, prin Ordinul nr. 4.028 din 9 octombrie 1919⁵⁷, a transmis Comandamentului Trupelor din Transilvania că „diviziile 17 și 19 Infanterie, împreună cu comandamentele Corpurilor 6 și 7 Armată, cu începere de la 10 octombrie, trec din toate punctele de vedere sub ordinele C[omandamentului] Tr[upelor din] Tr[ansilvania]”.

În aceeași zi, cu Ordinul nr. 4.038⁵⁸, Marele Cartier General a dispus Comandamentului Trupelor din Transilvania să ia măsurile ce se impun în vederea disponibilizării „Diviziile 1, 6 și 7 Infanterie, cu începere de la 20 octombrie, urmând ca aceste divizii să fie transportate în Vechiul Regat”.

Apoi, numai după câteva zile, Marele Cartier General a informat Comandamentul Trupelor din Transilvania, prin Ordinul nr. 4.093 din 11 octombrie 1919⁵⁹, că „Generalul Franchet d’Espèrey⁶⁰, a impus sârbilor să nu lase în Banat decât o brigadă de infanterie, cu un regiment de cavalerie, și să retragă toate celelalte forțe. Operațiunea este pe cale de executare.

Astfel fiind, este necesar să se descongese Banatul și de forțele române.

În acest scop, Comandamentul Trupelor din Transilvania, va lua dispoziții să deplaseze Divizia 2 Infanterie la Nord de Mureș, în regiunea pe care o va crede”.

În această situație,

Comandamentul Trupelor din Transilvania, în vederea executării prevederilor ordinelor Marelui Cartier General, e elaborat și transmis grupurilor din compunere Ordinul nr. 9.992 din 13 octombrie 1919⁶¹, prin care le-a înaintat Ordinul de operațiuni nr. 30 din 13 octombrie 1919⁶², care stipula principalele modificări ce urmau a fi operate în aceeași zi în compunerea acestora.

În continuare, din Ordinul de operațiuni nr. 30, menționăm doar punctele referitoare la tema studiului:

„[...] 3) Grupul „General [Ioan] Atanasiu”⁶³, va dispune [...] Batalionul I, din Regimentul 2 Infanterie de la Szolnok, va fi înlocuit de către Divizia 20 Infanterie, după care va fi transportat la regimentul respectiv.

4) Divizia 1 și 6 [Infanterie], vor rămâne în zonele în care se găsesc, fiind gata a se îmbarca la cel dintâi ordin ce vor primi. [...].

6) Divizia 2 Infanterie, se va deplasa, imediat după primirea acestui ordin, la Arad și în regiunea de la Nord de Arad, rămânând mai departe în compunerea Grupului „Banat”, care își va stabili Postul de Comandă la Arad.

Această divizie, va detașa Regimentul 26 Infanterie, cu Postul de Comandă, la Sibiu, care va intra sub ordinul Comandamentului Zonei Militare de Supraveghere, pentru înlocuirea Regimentului 7 „Prahova”, păstrând un batalion la Petroșani.

De asemenea, va lăsa în Lugoj al 2-lea regiment din Brigada 3 Infanterie (Regimentul 2 Infanterie), care va detașa un batalion la Reșița (cu o companie la Orșova); un batalion rămâne la Lugoj și un batalion va fi trimis la Oradea Mare, pentru a înlocui Batalionul I din Regimentul 31 Infanterie, care se va întoarce la Divizia 1 Infanterie.

Unitățile atașate operativ la Divizia 1 Infanterie (Bat[eria]

3/[Regimentul] 17 Obuziere, Compania 5 [Pontoane] Fluvii, Escadrila „Sop-2” și Secția antiaeriană de 75 mm pe calea ferată), rămân atașate Diviziei 2 Infanterie.

Divizia 2 Infanterie, urmare a prevederilor Ordinului de operațiuni nr. 30, punctului nr. 6, a efectuat în perioada de la 15 la 22 octombrie 1919 redisolocarea forțelor din subordine în zona Arad; rămânând mai departe, însă, sub ordinul Grupului „Banat”.

Divizia a trimis din Regimentul 26 Infanterie la Sibiu, la dispoziția Zonei de Supraveghere, două batalioane care au înlocuit Regimentul 7 Infanterie (redislocat în Vechiul Regat și înapoiat Diviziei 2 Infanterie); iar la Petroșani, un batalion. De asemenea, Regimentul 2 Infanterie, din subordinea diviziei, a grupat în localitățile Reșița și Orșova, un batalion; iar, în localitățile Lugoj și Oradea, câte un batalion.

Marele Cartier General a emis „ordinele definitive nr. 4.215 din 16 octombrie 1919 și nr. 4.227 din 17 octombrie 1919”, referitoare la redisolocarea Diviziilor 1, 6 și 7 Infanterie, precum și a Regimentului 9 Vânători, din Divizia 2 Vânători, în Vechiul Regat; transpuse de Comandamentul Trupelor din Transilvania în: „Ordinele nr. 10.064, 10.066 și 10.068”, acărora prevederi au fost transmise structurilor militare vizate⁶⁴.

În baza prevederilor atât a ordinelor sus menționate, cât și a Ordinului de operațiuni nr. 31 din 17 octombrie 1919 și Ordinului nr. 10.062 din aceeași zi ale Comandamentului Trupelor din Transilvania⁶⁵, în perioada 18 – 22 octombrie s-a desfășurat transportarea prin intermediul unor garnituri feroviare diviziilor 1, 6 și 7 Infanterie și a Regimentului 9 Vânători în Vechiul Regat⁶⁶. Prin aceste transporturi au fost redisolocate: „numai: comandamentele de divizii, cu birourile de operațiuni

și informații, infanteria, cavaleria și batalioanele de pionieri” din subordine.

Artileria și serviciile celor 3 divizii, au rămas în continuare subordonate Comandamentului Trupelor din Transilvania, ele formând „Eșalonul II”, sub comanda comandantului Brigăzii 1 Artilerie, colonelul Dumitru Pașalega⁶⁷.

După ajungerea în Vechiul Regat, au fost grupate astfel: unitățile Diviziei 1 Infanterie, în diferite localități din Moldova; unitățile Diviziei 6 Infanterie, în diferite localități din Oltenia și Muntenia; unitățile Diviziei 7 Infanterie, în diferite localități din Muntenia; Regimentul 9 Vânători, la București.

În ceea ce privește unitățile din subordinea Diviziei 1 Infanterie, acestea au fost transportate din zona de concentrare Arad în Moldova și grupate în localitățile Iași, Dorohoi, Botoșani, Fălticeni, Piatra Neamț, Bacău, Roman, Vaslui, Bârlad, Galați și Huși.

De altfel, prevăzător, încă de la 3 octombrie 1919, tocmai „în scopul ca toate impedimentele diviziilor (bagaje grele, parcuri de vite, depozite etc.), care se găseau răspândite la Est și la Vest de Tisa, să fie adunate în anumite zone ca, astfel, diviziile să devină mai ușoare în viitoarele mișcări”, Comandamentul Trupelor din Transilvania fixase, prin Ordinul nr. 9.850 din 3 octombrie⁶⁸, zone „de adunare” precis delimitate pentru fiecare divizie subordonată în parte. Comandamentul, în stabilirea „zonelor de adunare”, a avut în vedere ca fiecare dintre acestea „să corespundă în principiu cu viitoarea grupare la Est de Tisa, pentru cazul când armata ar părăsi teritoriul ocupat la Vest de Tisa”.

Comandamentul Trupelor din Transilvania, pentru marile unități din compunerea Grupului „Banat” și Diviziei 1 Infanterie concentrată în zona Banat la dispoziția lui, a fixat următoarele „zone de adunare”: Divizia 2 Infanterie⁶⁹, în zona

din jurul localității Lugoj (unde se și afla dislocată la aceea dată); Divizia 21 Infanterie, în zona din jurul localității Timișoara (unde se și afla dislocată la aceea dată); Divizia 1 Cavalerie, în zona de sud de Mureș, pe o rază de 20 km în jurul localității Arad (unde se și afla dislocată la aceea dată); Divizia 1 Infanterie⁷⁰, în zona de nord de Mureș, pe o rază de 20 km în jurul localității Arad (unde se și afla dislocată la aceea dată).

DESFIINȚAREA GRUPULUI „BANAT” ȘI ÎNFIINȚAREA COMANDAMENTULUI ZONEI DE SUPRAVEGHERE „BANAT”⁷¹

Marele Cartier General, având în vedere atât detensionarea încordării militare din zona Banatului, cât și apropiata evacuare a regiunii ocupate în Ungaria la vest de Tisa, a ordonat Comandamentului Trupelor din Transilvania, prin Ordinul nr. 4.300 din 20 octombrie 1919⁷²: „Rog, luați dispoziții, de a se retrage din Banat și Divizia 1 Cavalerie. Trupele Diviziei

Generalul Ioan Jitianu,
comandantul Grupului „Banat”

21 Infanterie și un Regiment din Divizia 2 Infanterie, rămase pentru paza regiunilor miniere, nu vor mai păstra dispozitivul de luptă; ele se vor retrage succesiv în interiorul Banatului, desconggestionând Linia de demarcație, a cărei pază imediată rămâne grănicerilor”.

În vederea executării prevederilor acestui ordin, Comandamentul Trupelor din Transilvania, la rândul lui, a emis Ordinul nr. 10.160 din 22 octombrie 1919⁷³ prin care a dispus: „concentrarea Diviziei 1 Cavalerie, prin marșuri pe jos, cu începere de la 23 octombrie, în zona: Csongrád - Pusztaföldvár - Nagymajláth - Ambrózfalva - Mezöhegyes - Battonya - Kunágota (30 km nord/vest de Arad), sub ordinele directe ale Comandamentului Trupelor din Transilvania”. Divizia, a finalizat concentrarea în noua zonă ordonată în seara zilei de de 25 octombrie.

Tot în aceeași zi, Comandamentul Trupelor din Transilvania, prin Ordinul nr. 10.162 din 22 octombrie 1919⁷⁴, a ordonat Grupului „Banat” să ia dispoziții ca: „trupele Diviziei 21 Infanterie, din dispozitivul de acoperire, să fie adunate pe batalioane și regimente, în interiorul subsectoarelor în care se găseau fiecare batalion și regiment al diviziei”.

În ziua următoare, Comandamentul Trupelor din Transilvania, a emis Ordinul nr. 10.178 din 23 octombrie 1919, prin care a transmis Ordinul de operațiuni nr. 32 din 23 octombrie 1919⁷⁵, prin care a completat dispozițiile de mai sus, astfel:

„1) Grupul „Banat”, va lua [următoarele] măsuri:

Divizia 1 Cavalerie, se va deplasa prin marșuri pe jos în regiunea limitată:

- la nord, de localitățile: Nagyesbodszas - Csanád Csanad - Pusztaföldvár;

- la vest, de localitățile: Tótkomlós - Nagymajláth

- Ambrózfalva;

- la sud, de localitățile: Pitvaros - Mezöhegyes - Battonya;

- la est, de localitățile: Magyardombegyház - Kunágota.

Toate aceste localități, inclusiv.

Deplasările diviziei spre noua zonă de concentrare vor începe în ziua de 23 octombrie 1919.

Escadroanele din Regimentele 3 Călărași și 1 Roșiori, atașate operativ la Divizia a 21-a, vor trece imediat la regimentele respective.

După terminarea concentrării pe noua zonă, Divizia 1 Cavalerie va trece sub ordinele directe ale Comandamentului Trupelor din Transilvania.

Divizia 21 Infanterie, va înceta de a mai păstra dispozitivul de acoperire și va lua măsuri ca trupele [din subordine] să fie adunate în garnizoanele principale din interiorul Banatului și care, garnizoane, impun prezența trupelor.

Paza Liniei de demarcație, rămâne numai în sarcina grănicerilor.

Postul de Comandă al Diviziei 21 Infanterie, se va muta la Lugoj.

2) Cu începere de la 27 octombrie 1919, va lua ființă Comandamentul Zonei de Supraveghere „Banat”, limitat: la nord, de Mureș; la est, de limitele vestice ale Districtului Hunedoara și [Districtului] Olteniei; la sud, de Dunăre; la vest, de Linia de demarcație dintre noi și sârbi.

Această Zonă se trecere sub comanda generalului [Dumitru] Glodeanu, comandantul Diviziei 21 [Infanterie].

3) La dispoziția Comandamentului Zonei de Supraveghere „Banat”, vor fi, următoarele trupe: Divizia 21 [Infanterie]; Divizia 19 [Infanterie Ardeleană]⁷⁶ (aflată în curs de organizare); Regimentul 2 Infanterie; Artilerie de munte (afară de o baterie, ce va fi trimisă la Petroșani), la dispoziția Zonei de Supraveghere [„Banat”], conform Ordinului Comandamentului

[Trupelor din Transilvania] nr. 10.128 din 20 octombrie 1919; precum și trei baterii, care vor fi trimise tot la dispoziția Zonei de Supraveghere „Banat”, conform Ordinului Comandamentului nr. 10.171 din 23.X.1919, Divizionul de Artilerie Grea [de] 129 mm (maior Chiriceanu), Compania a 2-a Aerostație și Escadrila „Sop-2”.

Aceste trupe vor fi dislocate în interiorul Zonei de Supraveghere a Banatului, după cum va crede necesar Comandamentul Zonei, ținând socoteală de nevoile de pază ale regiunii miniere de la Reșița și Anina, cât și de nevoile garnizoanelor mai importante din Banat.

4) În rezerva Comandamentului Trupelor din Transilvania, trec Divizia a 2-a Infanterie; Divizia 1 Cavalerie.

5) Sub ordinele Diviziei a 2-a Infanterie se pun următoarele unități:

- Întreaga artilerie antiaeriană (Secția neblindată, Secția pe cale ferată blindată, de 75 mm; Bateria a 5-a pe cale ferată, de 57 mm; Trenul blindat „Locot. Zapan”; precum și bateriile 2 și 4 autotunuri). Această artilerie va fi concentrată la Arad, sub comanda maiorului Anghelescu, unde se va proceda la revizuirea materialului și revederii instrucției personalului.

- Bateria 3 din Regimentul 17 Obuzerie și Compania 5 [Pontoane] Fluvii.

- Batalionul 13 Pionieri (al Diviziei 1 Vânători), atașat operativ Diviziei 21 [Infanterie], și Batalionul 6 Pionieri (al Diviziei 6 [Infanterie]), atașat operativ Diviziei a 2-a [Infanterie], vor trece sub ordinele diviziilor respective, în zonele și după dispozițiile luate de diviziile 1 Vânători și 6 [Infanterie].

6) Comandamentul Zonei de Supraveghere „Banat”, va cere toate relațiile de la actualul Grup „Banat”, în privința dispozițiilor de pază și supraveghere ce

trebuie luate în regiunea minelor de la Reșița și Anina, în conformitate cu Ordinul Comandamentului Trupelor din Transilvania nr. 10.176 din 23 octombrie 1919, trimis Grupului „Banat”.

7) Întregul oraș Arad, de pe dreapta și stânga Mureșului, va intra în zona Diviziei a 2-a [Infanterie], formând garnizoana Arad, sub ordinele acestei divizii.

8) Grupul „Banat”, (după înființarea Comandamentului Zonei de Supraveghere „Banat”), va raporta zilnic, prin rapoartele de grupare, deplasările de trupe făcute.

9) Posturi de comandă:

a) Al Diviziei a 2-a [Infanterie], la Arad;

b) Al Comandamentului Zonei de Supraveghere „Banat”, la Lugoj;

[c] Al Diviziei 2 Cavalerie, în localitatea, din noua zonă de concentrare, ce va fi aleasă de Comandamentul diviziei.

Comandantul Trupelor din Transilvania,
General [Gheorghe]
Mărdărescu.

Șef de Stat Major,
General [Ștefan] Panaitescu».
Nr. 10.178 din 23.X.919”.

În conformitate cu prevederile Ordinul de operațiuni nr. 32 din 23 octombrie 1919, Comandamentul Zonei de Supraveghere „Banat”, a început să funcționeze, cu Punctul de comandă la Lugoj, începând cu data 27 octombrie 1919, dată de la care și-a încheiat existența fostul - de acum - Comandament al Trupelor din Banat sau Grupul „Banat”.

Comandamentul Zonei de Supraveghere „Banat”, a avut în componere:

a) Divizia 19 Infanterie

Având Punctul de comandă la Timișoara, Divizia 19 Infanterie, se afla în plin proces de organizare.

b) Divizia 21 Infanterie

Divizia 21 Infanterie, care,

terminând până în ziua de 29 octombrie adunarea forțelor din subordine în interiorul Banatului, s-a grupat cu unitățile din componerea:

- Brigăzii 53 Infanterie, în zona Timișoara;

- Brigăzii 54 Infanterie, în zona Lugoj.

b) Următoarele unități, rămase la dispoziție:

- toată artileria de munte;

- un divizion artilerie grea de 120 m.m.;

- Regimentul 2 Infanterie, din componerea organică a Diviziei 2 Infanterie;

- Escadriile „B-2”.

Începând cu data de 24 octombrie 1919, Divizia 2 Infanterie, care-și finalizase gruparea unităților din componere în zona Arad, a intrat sub ordinele directe ale Comandamentului Trupelor din Transilvania⁷⁷.

După finalizarea organizării Diviziei 19 Infanterie, Zona de Supraveghere „Banat” a trecut începând cu ziua de 11 noiembrie 1919 sub comanda generalului Gheorghe Domășneanu, comandantul diviziei, mutându-și Postul de comandă la Timișoara⁷⁸.

În linii generale, acestea au fost principalele repere cronologice menite a prezenta istoricul grupării forțelor din componerea Comandamentului Trupelor din Banat (Grupului „Banat”) din perioada existenței sale, 7 septembrie - 27 octombrie 1919.

CHRONOLOGICAL LANDMARKS REGARDING THE GROUPING OF FORCES OF THE BANAT TROOPS COMMAND OR „BANAT” GROUP (SEPTEMBER 7 - OCTOBER 27, 1919)

Abstract: The Romanian General Headquarters, considering the „hostile” attitude of the Serbian forces

deployed in Banat, following the information obtained, ordered on September 7, 1919 to the Transylvania Troops Command the establishment under its subordination of: Banat Troops Command or „Banat” Group. The reason for this decision was stated: „to avoid any surprises, as the intentions of the Serbs are not precisely known to us”.

The Banat Troops Command or the „Banat” Group was established on September 7, 1919 and operated under this name with the Command Point at Lugoj and under

the command of General Ioan Jitianu, commander of the Division 2 Infantry, until October 27, 1919; the organizational structure suffered during that period a series of changes both regarding the large units in its composition and their areas of deployment.

Keywords: The General Headquarters, the Troops Command from Transylvania, the Troops Command from Banat, the “Banat” Group, Ioan Jitianu, Gheorghe Domășneanu.

NOTE

- [1] Pensionară.
- [2] Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” Filiala Județeană Argeș.
- [3] Arhivele Militare Naționale Române București, [în continuare abreviat: A.M.N.R.] fond Marele Stat Major, Secția Studii Istorice [în continuare abreviat: M.St.M., Sc.St.Ist.], dosar nr. 789, f. 38-51.
- [4] Depozitul Central de Arhivă Pitești al Ministerului Apărării Naționale [în continuare abreviat: Dp.C.A.], Fond Comandamentul Trupelor din Transilvania [în continuare abreviat: C.T.T.], dosar nr. 28, f. 648.
- [5] General Nicolae Mihăescu, comandantul Grupului de Nord.
- [6] Comandată de generalul Mihail Darvari.
- [7] Comandată de generalul Alexandru Hanzu.
- [8] Comandată de generalul Dănilă Papp.
- [9] Comandată de generalul Dumitru Glodeanu.
- [10] Regimentul II „Romașii” nr. 19 – Infanterie.
- [11] Loc.cit., Fond C.T.T., dosar nr. 28, f. 790.
- [12] Care avea în componere: Divizia 16 Infanterie, întărită cu Brigada 11 Artilerie și Brigada 49 Infanterie (din Divizia 20 Infanterie), și Grupul „Colonel Rădulescu”.
- [13] Loc.cit., Fond C.T.T., dosar nr. 63, f. 209.
- [14] Ibidem, f. 644.
- [15] Ibidem, Fond M.C.G., dosar nr. 626, f. 102 și Fond C.T.T., dosar nr. 63, f. 472.
- [16] Comandată de generalul Constantinescu C[onstantin].
- [17] Comandată de generalul Gheorghe Domășneanu.
- [18] Loc.cit., Fond C.T.T., dosar nr. 63, f. 472.
- [19] A.M.N.R., Fond M.St.M., Sc.St.Ist., dosar nr. 789, f. 57-68.
- [20] Dp.C.A., Fond C.T.T., dosar nr. 56 (Gruparea forțelor Comandamentului Trupelor din Transilvania în zilele de 9-23 august 1919).
- Pentru numele comandanților: Cornel Popescu, Cornel Țucă, *Campania Armatei Române în Ungaria (20 iulie - 18 august 1919)*, vol. I: *Ofensiva Armatei Roșii ungare (20 - 22 iulie 1919)*, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2019, p. 100-106; Viorel Ciubotă, Gheorghe Nicolescu, Cornel Țucă, *Jurnal de Operațiuni al Comandamentului Trupelor din Transilvania*, vol. I și II, Satu Mare, Editura Muzeului Sătmărean, 1998; Internet: Wikipedia și Wikipedia (engleză).
- [21] Alteța Sa Regală Principele Carol, viitorul Rege al României Carol al II-lea, comandantul Regimentului Vânători de Munte.
- [22] Dp.C.A., Fond C.T.T., dosar nr. 7, f. 17 și dosar nr. 63, f. 299, 313.
- [23] Ibidem, dosar nr. 63, f. 532.
- [24] Ibidem, f. 21.
- [25] A.M.N.R., Fond M.St.M., Sc.St.Ist., dosar nr. 789, f. 68-74.
- [26] În document scris: Becksereck, azi în Serbia.
- [27] Vrșac, azi în Serbia.
- [28] Pančevo, azi în Serbia.
- [29] Dp.C.A., Fond M.C.G., dosar nr. 628, f. 29.
- [30] Ibidem, f. 3.
- [31] Precizăm: în unele lucrări și documente, Comandamentul Trupelor din Banat apare scris și sub denumirea de: Grupul „Banat”. Din acest motiv, în studiu, acolo unde nu sunt redată citate, am optat pentru folosirea denumirii de Grupul „Banat”.
- [32] Regimentul „Vâlcea” nr. 2 - Infanterie.
- [33] Escadrila era dotată cu avioane britanice: „Sopwith S-12”.
- [34] Generalul Ioan Jitianu, comandantul Diviziei 2 Infanterie.
- [35] Loc.cit., Fond C.T.T., dosar nr. 63, f. 614.
- [36] Ibidem, dosar nr. 37, f. 384.
- [37] Ibidem, dosar nr. 91, f. 687.
- [38] A.M.N.R., Fond M.St.M., Sc.St.Ist., dosar nr. 789, f. 74-76.
- [39] Regimentul „Rovine” nr. 26 - Infanterie.
- [40] Menționăm: Batalionul I a rămas la Szolnok (cu o companie detașată la Kisköre), la dispoziția Diviziei 20 Infanterie.
- [41] Regimentul „Olt” nr. 3 - Infanterie.
- [42] Lipsă în document.
- [43] Regimentul I „Mehedinți” nr. 17 „Știrbey Vodă” - Infanterie.
- [44] Escadrilă dotată cu avioane franceze: „Blériot”.
- [45] Regimentul „Gorj” nr. 18 - Infanterie.
- [46] Regimentul „Dolj” nr. 1 - Infanterie.
- [47] Regimentul „Calafat” nr. 31 - Infanterie.
- [48] Gai, azi cartier în Arad.
- [49] Loc.cit., Fond C.T.T., dosar nr. 63, f. 580.
- [50] A.M.N.R., Fond M.St.M., Sc.St.Ist., dosar nr. 789, f. 76-80.
- [51] Dp.C.A., Fond C.T.T., dosar nr. 56, Gruparea forțelor Comandamentului Trupelor din Transilvania în ziua de 28 septembrie 1919.
- [52] Azi în comuna Coșteiu.
- [53] Idem.
- [54] Azi cartier în Arad.
- [55] Menționăm: Grup denumit astfel până la revenirea la comandă a generalului Ștefan Holban.
- [56] A.M.N.R., Fond M.St.M., Sc.St.Ist., dosar nr. 789, f. 89-94.
- [57] Dp.C.A., Fond C.T.T., dosar nr. 91, f. 914.
- [58] Ibidem, dosar nr. 26, f. 149.
- [59] Ibidem, f. 151.
- [60] Comandantul Armatei Aliate de Dunăre
- [61] Loc.cit., Fond C.T.T., dosar nr. 91, f. 905.
- [62] Ibidem, dosar nr. 28, f. 913,
- [63] Grup compus din Divizia 20 Infanterie și Brigada 4 Roșiori, comandat de generalul Ioan Anastasiu, cu Punctul de comandă la Czegléd.
- [64] Loc.cit., Fond C.T.T., dosar nr. 73, f. 312, 337 și 360.
- [65] Ibidem, dosar nr. 28, f. 925 și 956.
- [66] Ibidem, dosar nr. 7, Dărilor de seamă ale Comandamentului Trupelor din Transilvania din 18 - 22 octombrie 1919.
- [67] Acesta fiind cel mai vechi ofițer comandant.
- [68] Loc.cit., Fond C.T.T., dosar nr. 7, f. 22.
- [69] Ulterior, după cum am precizat mai sus, Divizia 2 Infanterie a fost redislocată în jurul localității Arad.
- [70] Ulterior, după cum am precizat mai sus, Divizia 1 Infanterie a fost redislocată în Moldova.
- [71] A.M.N.R., Fond M.St.M., Sc.St.Ist., dosar nr. 789, f. 94-98.
- [72] Dp.C.A., Fond C.T.T., dosar nr. 7, f. 1 și dosar nr. 26, f. 152.
- [73] Ibidem, Fond M.C.G., dosar nr. 640, f. 346 și Fond C.T.T., dosar nr. 7, f. 2.
- [74] Ibidem, Fond C.T.T., dosar nr. 7, f. 3.
- [75] Ibidem, dosar nr. 28, f. 972.
- [76] Comandată de generalul Gheorghe Domășneanu.
- [77] Loc.cit., Fond C.T.T., dosar nr. 7, Dărilor de seamă ale Comandamentului Trupelor din Transilvania de la 24 la 29 octombrie 1919.
- [78] Ibidem, Dosar 7, Darea de seamă a zilei de 11 noiembrie 1919, cu Ordinul Comandamentului Trupelor din Transilvania nr. 10.484 din 11 noiembrie 1919.